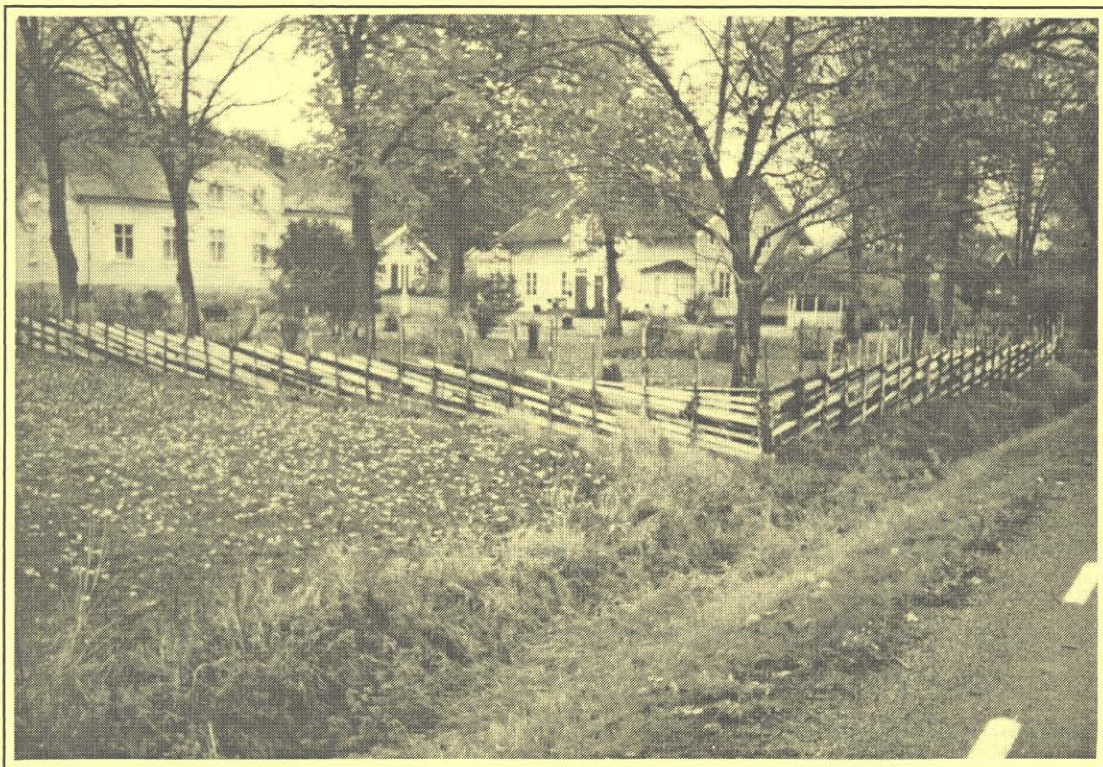

**HÖLÖ MÖRKÖ
HEMBYGDSFÖRENING**

Årskrönika 1997

med styrelsens verksamhetsberättelse

Hembygdsgården, Kyrkskolan

Foto: HBF, okt. 1997

ISSN 1101-7228

Adress: Kyrkskolan - 153 92 HÖLÖ - - Tel. 08-551 571 60 (telefonsvarare) - PG. 82 65 18-3

Vår ordförande har ordet

Det gångna verksamhetsåret har innehållit aktiviteter av de mest skilda slag. Tullgarnsdagen blev en folkfest, och en organisatorisk fullträff som vi skall minnas länge. Mer om Tullgarnsdagen på annan plats i årsskriften.

Upprustningen av Hembygdsgården, Kyrkskolan tar mycket av vår kraft och tid i anspråk. Utvändigt är det mesta klart, och invändigt pågår en pietetsfull renovering för att återställa framför allt "stora skolsalen" i ursprungligt skick. Våra vänner Hasse, Kjell-Åke och Stefan har utfört ett storartat arbete, och fortsätter med detta under 1998. Kom och beundra det hela vid årsmötet den 26 mars.

Intresserade medlemmar har dessutom under Alfons kunniga ledning, uppfört en gårdesgård i gammal genuin stil, runt Hembygdsgården. Även detta arbete fullbordas under 1998.

Det som kanske betytt mest för undertecknad under året är att vi lyckats överföra en "bokskatt" från kyrkans källarlokalerna, till vårt eget blivande bibliotek. Alla dessa volymer av tryck från 1700- och 1800-tal, kan bli en källa till mycket glädje för kommande generationer i vår kommun.

Vi lovar att motsvara förtroendet, och återkommer med förslag om hur vi bäst skall förvalta detta ansvar. Ett stort tack framföres härmed till pastoratets tjänstemän och politiker.

Ett annat utslag av det goda samförståndet mellan vår förening och församlingen, är den uppgörelse som träffats beträffande Nackungamagasinet. Denna välkända gamla byggnad i Hölö kommer ej att rivas, som avsikten var. Hembygdsföreningen kommer att administrera ett ALU-projekt, som bl a innebär omläggning av taket, mot att vi får disponera nedre delen av byggnaden.

Jag vill här passa på att tacka för de gåvor som kommit oss till del efter ett upprop till våra medlemmar:

Ett värdefullt parti *sågat virke* har skänkts av Gunnar Fellenius, Lidarände, Hölö.

Sigurd Hallin och Gerhard von Friedrichs har skänkt *kontanter* vilka "öronmärkts" för Nackungamagasinet.

Åter till lokalerna i Kyrkskolan. Många undrar naturligtvis hur vi vågar lägga ner så mycket arbete på lokaler som ej är i vår ägo. Styrelsen har givetvis noga övervägt detta. Våra kontakter med fastighetsägaren, kommunen, är goda. De samtal som förts i samband med uppföljningen av vårt renoveringsarbete, har fört ärendet framåt, och vi har anledning att tro att en uppgörelse snart kommer att träffas.

Jag ber att, på styrelsens vägnar, få tacka alla för ett fint verksamhetsår. Välkomna att ta del av föreningens aktiviteter under det kommande året.

Carl Erik Jonsson

Innehållsförteckning

	sid.
Omslagsbild, Kyrkskolan	
Ordförande har ordet	
Innehållsförteckning	1
Den stora smällen 1986	2
Människoöden i Hölö	4
Bron vid Lilla Åby	5
Efter fylleri... -Motboken-	6
Min fars Minnen	8
Fraktsedel	10
Hårda tag vid Pålsundet	11
Klassfoto 1957	13
Oaxen- nygammal hembygd	14
Foto 1903	16
En gran berättar	17
Gärdesgården	19
Fotocollage	20
Foto: Ene, Hölö	21
Året som gått	22
Verksamhetsberättelse	28
Tullgarnsdagen 1998	

**Till försäljning finns upplagor av
tidigare utgivna:**

Årskrönikor

Hölöpasset

Kyrkskolan 100 år

Tullgarn i Hölö Historia

Tegeltillverkning inom Hölö Mörkö

Prosten Scharff

vykort från Hölö Mörkö

Gåva

(förutom de av ordförande nämnda)

Stefan Gråfors från Salems Hbf, har skänkt
en KUSKPISKA till vår paradvagn.

Bilagor som medföljer Årskrönikan:

- 1 Verksamhetsprogram 1998
- 2 Stadgeändringar, förslag
- 3 Årsmöte, inbjudan

Den stora smällen 1986

Karin Davidsson

Det hände i november 1986, en ganska vacker dag. Alfons hade åkt till sitt arbete, jag hade gjort klart alla mina morgonsysslor och hämtat posten i lådan. Berta Jakopssons brev i vår låda. Jaha, tänkte jag, då kan jag gå över till henne med den. Jag gick vägen genom Lilltäppan och då måste jag naturligtvis gå in och hälsa på Elsa Nilsson, som var gammal och bodde ensam där. Hon tyckte alltid det var roligt när man tittade in.

Smällen

Då vi hälsat på varandra, hörde vi en kraftig smäll. Vad var det, frågade vi oss. Jag trodde med detsamma att det var en luftbang, från ett flygplan. Vi tittade ut över skogstopparna mot Mölnbohället. Då fick vi höra och se en ny smäll, många gånger värre än den första. Det såg ut som de bilder man tidigare sett av atomsprängningar. En stor svamp steg upp ur skogen, den bestod av cement, jord, rökgaser och glödande, brinnande föremål. Efter det att svampen sjunkit ihop, förekom en massa små smällar, en lång stund därefter.

Jag bad Elsa vara lugn och gick upp till Hjalmar och Berta på Solhäll. Hjalmar stod och högg ved och hade sett hela fyrverkeriet. Vi rådslog en stund hur vi skulle göra med den tredje grannen, Elsa Westman, som var hjärtsjuk och gammal.

Förödelsen

Jag åtog mig att springa över till henne. Då jag kom satt hon på verandan och var förskräckt och ledsen. När jag steg in i hennes lilla stuga, såg jag att alla blomkrukor hade ramlat ner från sina fönsterbänkar och låg på golvet med all jord utspridd. Många prismor från hennes kristallkrona hade fallit och gjort djupa märken i hennes bästa bord.

Jag tröstade henne. Då fick jag i mitt huvud förklaringen, som jag gav henne.

Alla här i trakten var ju fullt medvetna om att det fanns ett militärt vapenförråd uppe i skogen. Tanken slog mig då, att det var det som exploderat av någon anledning.

Mitt stora bekymmer var nu hur jag skulle göra med min väninna. Jag kunde ju inte lämna henne ensam här mitt i denna förödelse. Just då svängde en taxi upp på gården, det var Elsas hemhjälp som kom, tack och lov.

Invasionen

Taxichauffören steg ur och frågade om DOM hade varit här också, för i Järna hade alla fönster i ICA-affären skjutits sönder. Jag svarade honom, "nej, jag såg krevaden och det var troligen någon som sprängde kruthuset", som vi brukade kalla vapenförrådet.

När jag en stund senare skulle gå hem och se om mitt eget hus, kom en bil på väg 57 mellan Järna och Mölnbo. Bilen stannade och mannen frågade vad som hänt. Jag svarade det jag trodde. Ja så kanske det är, sade han. I fläktfabriken i Järna hade fönstren också gått sönder.

En familj kom i sin bil från Hölö. De frågade om det var två tåg som krockat vid Solviks Grindar? Någon frågade om Alfons min make, som är bergsprängare, hade lagt för stor mängd dynamit vid någon sprängning. Då förstod jag att denna smäll hörts vida omkring i bygden.

Även omkringliggande socknar och städer, hade hört smällen och känt jordskakningar. Platsen för händelsen, var i närheten av Solviks Grindar, Hölö.

Alfons kom hem från sitt jobb. Han hade hört smällen. Han var den dagen sysselsatt vid Gammel Ekeby i Hölö, han trodde att det kanske var ett kärnkraftverk som exploderat. Av två onda ting, så var ju det här en bagatell.

En specialbil för ammunitionstransporter anländer till Solviks grindar. Den ska köra bort sprängrester från förrådet. Foto: LT 28.11.96; Thomas Brandt.

Människoöden i Hölö

enl Scharffs notationer.

Pål Johansson Scharff kom som komminister till Hölö årsskiftet 1685-1686. Hans företrädare Ericus Finning hade avlidit den 8/11 1685. När sedan även kyrkoherden Folchérus Gregorii Wulff avled den 13.2 1688, efter 32 års tjänst i församlingen, så blev Pål Johansson Scharff hans efterträdare, efter en tids överklaganden från änkan Katarina Ruuth, efter herr Folke, som tidigare kyrkoherden kallades bland menigheten.

Som seden var inom prästerskapet, så ändrades nu kyrkoherdens namn. Pål blev Paulus och det förhållandet att han var son till en Johan, (Hansson) gjorde att han kallade sig Johannes i stället. Hans fullständiga namn fr o m oktober 1688 blev således Paulus Johannes Scharff, om jag förstått kyrkans böcker rätt.

Det bör kanske inskjutas att texten kring Ericus Finning och "herr Folke" är skriven på latin, varför jag inte kan gå i god för att min tolkning är fullständigt korrekt.

Nog om detta - det är P J Scharffs notationer omkring avlidna personer och deras karaktärsdrag och öden - som jag funnit mer intressanta. I stället för avlidna använder han de mer stilfulla uttrycken "i Herranom afsomnade" och "i Herran förlösta". Läsaren bör vidare känna till att man för 300 år sedan lade en något annan innebörd i karaktärsdrag, som "en stilla karl", "en stilla och saktmodig hustru" med flera uttryck.

Efter denna något långa men nödvändiga redogörelse för bakgrunden övergår jag direkt till några av Scharffs intressanta berättelser kring de "i Herranom afsomnade" under kyrkoherdens första period. Församlingen fick genomleva svältåret 1688, som följde på de tidigare missväxtåren. Hans gammalsvenska språk har jag i några fall förtydligat.

Innehållet är huvudsakligen hämtat från: *Hölö fich nr 113 663 blad 3/4*

1692	9 mars	mjöltnare Per Hansson från Åbykvarn "en ährlig och snäll karl".
	30 april	Carin Pehrsondotter, Anders Erssons hustru, "som illa lefde med sin man".
1694	19 januari	Gambla häradsdomaren Jöns Larsson som afled i fattigstugan i stor fattigdom.
	27 februari	Brita Olsdotter, "en fånig hustru som på 14 års tid ej hade begått Herrens heliga nattvard".
1697	22 augusti	"afled i Herranom Johan Hanssons änka Högwählborna och gudfruktiga Matronan Barbara Leffler, Pauli Scharffs moder".
1698	5 januari	Hälleby, en piga Chirstin
	17 "-"	"-" den tredje system, Maria Olofsdotter
	18 "-"	"-" den fjärde system, Brita Olofsdotter
	5 april	"en främmande man, okänt namn, fattig, som dödde i Sköttorps hagen och sade sig hemma (vara hemma) i Tystberga". Kommentar: Kan de döda tala??
	5 maj	Österby: Per Jönsson h:u, Carin Olofsdotter
	10 "-"	"-" flickan Carin Jonsdotter
	17 "-"	"-" fadern Jon Jönsson
	21 "-"	"-" Per Jönssons barn, Carin
	23 "-"	"-" barnet Anders Jönsson, krympling
	27 "-"	"-" Per Jönssons barn, Ingeborg

Min anmärkning: 1698 är svältåret, som följde på missväxtåren 1695-1697.

1699 7 januari En tiggarrustru, som dödde i Tösta, född i Frustuna, och bodt i Björnlunda. Okänt namn.

Min anmärkning: Det krävdes tillstånd för att ha rätten att gå mellan gårdar och tigga ihop till brödfödan.

1699 29 december "blef vid Lilla Åby mjöltnarens ärliga och beskedliga Per Jacobssons gosse, Jacob Persson, som föddes 20 oktober 1693, ömkligen ihjälskjuten af en båtsman Johan Mårtensson, som ville se om en hagelbyssa skulle gifva mycken eld".

Fullt pådrag

Nu började polisbilar dyka upp, vägleda av helikoptrar. Sprängningen hade förorsakat en skogsbrand runt området där vapenförrådet legat.

Vägarna avspärrades och jakten började på gärningsmännen. Om denna har jag ingenting att förtälja, jag berättar bara det jag såg med egna ögon. När sedan brottsplatsen skulle saneras våren 1987, blev militären förlagd vid Lilltappan, alltså mitt emot vårt hus. Varje dag ryckte de ut till sprängplatsen, samlade ihop odetonerad ammunition och sprängmedel, som spridits i området. Vissa tider på dagen sprängdes det sönder. Det hemskaste var vid granatsprängningarna, då kom en lång signal och så smälde det.

Festen

En dag blev vi omkringboende bjudna på skjuts med buss, för att få se på den stora förödelsen, där förrådet legat.

Saneringen av platsen pågick en lång tid under sommaren, och området förblev delvis avspärrat till i år, 1997.

En dag i slutet av saneringen, blev alla grannar inbjudna till middag i militärförläggningen. Det var pölsa på menyn, med potatis, rödbetor och smör och bröd.

Resultatet

Nu kanske läsaren undrar hur vårt hus klarade sig? Jo ett fönster i riktning mot sprängplatsen, hade gått sönder och några blomkrukor fallit i golvet. Annars var allt bra.

En stor tall på området nära sprängplatsen, som nu bara är en grå barrfri rest av en tall, har blivit hemvist för vår landskapsfågel, fiskgjusen. Varje vår kommer den och bygger mer och mer på boet, där paret nu har fött ganska många årskullar. De har som regel varit 2 stycken ungar som tittat ut över bokanten varje sommar.

Jag vill gärna dela med mig av det här minnet, kanske det kan vara av ännu större intresse om några år.

Fotnot:

Under "bombletningstiden" fanns hur mycket mat som helst som "mannarna" inte åt upp. Det hämtades dagligen mängder av tunnor av kringliggande svinuppfödare för utfodring av djuren. Fläskkotletter, falukorv, saftsoppa, potatis, grönsaker, biffar av olika slag, fiskpinnar, sås--ja hela matprogrammet var representerat. Vad äter en "krigare" IDAG?? Hamburgare, varmkorv och pizza?? Eller kan man inte hushålla eller beräkna rätt antal portioner? /GF/

Vedtransport med oxe.

Torpars Karl Lindgren 1930,
Fjärrmossen

En av Hölös sista torpare

Foto fr Astrid Lindgren, Nävekvarn

- Båtsmannen bekände sig aldrig förr handskat byssa, men såg nu allenast på låset, ej aktades att den lilla på en kista uppklifven stod, mitt för bysseända. Den lilla blef skjuten kl 8, död kl 12, begrafen dagen efter.
- 1703 23 augusti dräptes en gammal man från Tuna i Mörkön, ofvanför Sunds saltäng, på lilla backen, och hans vagn stjälp på honom. Han hade några knifhugg i halsen och vagnen på kroppen, men banemannen fant man icke då något tecken till.
- 1704 5 maj En gubbe, Per Olsson, "som lefvde ogift, och aldrig ägde något som minst, ej heller någon skatt gaf, men hade åtskillig galenskap för sig". Kallades för **Pelle i hatta** (hatten).

Jag avslutar denna genomgång av Scharffs äldsta notitioner med ett dödsfall 30.5.1709, där hans reaktion mot människors bristande åttlydnad av budorden om "**Kärleken till nästan**", skiner igenom.

"En fattig främmande hustru, okänt namn, från Eneby införd i församlingen (Eneby tillhör Ytter-Järna församling). Hon var så eländig att hon intet tala kunde. Hvar de dock så obarmhärtiga att från Staf in til Sund ingen fanns som i dödsnöden ville låta hvila hennes arma kropp, utan hvar och en lät henne gå till dess hon kom till Anders Nilsson i Nedergården i Sund, där blef hon i hans kök inlagd och straxt efter någon timma död"

Min kommentar: Tänk ändå om det finnes en avskrift av den straffpredikan som kyrkoherden med all sannolikhet höll efterföljande söndag.

Scharffs noteringar och övrigt som framgår av kyrkböckerna leder till eftertanke för oss nutida, som lever i trygghet och välmåga, men ändå vill ha ständigt mer för att bli nöjda. Se hur våra förfäder hade det - det är tid att stanna upp och tänka efter tycker

Olle Eriksson

Bron vid Lilla Åby

är numera i klart bättre skick än för 200 år sedan, men likväl tänker jag på följande historia var gång jag med min bil passerar över ån:

Dödboken berättar att en Erik Eriksson med häst och vagn hade ärende vid Åbykvarn den 4.10.1791. Man blev inte klara i brådrasket, för efter malningen fanns annat att ackordera omkring. Hemresan blev aktuell först framåt natten.

Enligt kyrkbokens berättelse..."så lærer Erik Eriksson ha kört så nära kanten af bron vid Lilla Åby at han med hästar och wagn föll i ån: blef wäl med lif hulpen (hjälp upp) och förd til Hällby Krog, men där lagd i våta kläderna på kalla stugugolfvet til långt lidit på dagen den 5:te, då han i samma våta kläder fördes hem i full sansning, och dog genom förkylningen åsamkad".

Den 7.10 dog Erik och då anges "*Håll, sting och bröstfeber*", vilket vi numera brukar kalla lunginflammation. Han var 41 år gammal och efterlämnade en 35-årig hustru samt 5 barn i åldern 1/2 år till 9 1/2 år.

Vilket öde drabbades inte dessa sex personer av, helt i onödan, kan tyckas.

Olle Eriksson har "hittat" denna upptecknade historia,

Läs sedan omstående artikel, nästa sida.

Så blev det kollektiva "straffet" drygt 120 år senare.

Apropå **fylleri och dryckenskap,**
var det bättre förr??

Motboken kommer ni ihåg den? Äldre generationen säger naturligtvis ett rungande, JA..

I **MOTBOKEN, tillkom 1914 och upphörde 1955, står att läsa på pärmsidorna: 1 - 2**

Sida 1

**Undvik att göra
Edra inköp
å lördagar eller
helgdagsaftnar!**

A.-B. STOCKHOLMSSYSTEMET

Motbok N:r 12382

Gäller å bolagets spirituosaaffär

.....
(denna raden innehåller försäljningsstället)

**Varje motboks innehavare bör i eget intresse
taga del av nedanstående.**

Motboken gäller för inköp endast vid visst utminuteringsställe.

Upplysningar angående tillvägagångssättet för erhållande av inköpsrätt vid annat utminuteringsställe hos bolaget eller vid annat bolag lämnas vid hänvändelse till bolagets motboksavdelning.

Vissa bestämmelser ur Kungl. Maj:ts förordning angående försäljning av rusdrycker.

Om utminutering.

Utminutering av rusdrycker må äga rum allenast till den vilken av systembolaget i det detaljhandelsområde som omfattar hans kyrkobokföringsort (hemortsbolag) erhållit tillstånd att inköpa sådana rusdrycker.

Kan det av särskild anledning befaras, att inköp av rusdrycker skall lända till skada för köparen eller annan, må inköp ej medgivas eller ock de inskränkningar i inköpen stadgas vilka finnas påkallade.

I fråga om spritdrycker skall hemortsbolaget, men hänsyn till köparens ålder och levnadsförhållanden, fastställa den högsta myckenhet som må av honom inköpas.

För den som erhållit tillstånd till inköp skall bolaget utställa motbok, gällande för inköp å viss utminuteringsställe.

Vill någon stadigvarande verkställa inköp å utminuteringsställe, lydande under annat bolag än hemortsbolag, äger sistnämnda bolag härtill lämna medgivande.

Vill någon, som äger att hos ett bolag verkställa inköp, under kortare tid göra inköpen hos annat bolag, må förstnämnda bolag för viss tid, högst sex månader, utställa ett bevis, som, åtföljt av motbok, berättigar till inköp hos ett eller flera i beviset angivna bolag.

Vid utminutering skall motboken uppvisas samt köparens egenhändigt undertecknade rekvisition ävensom betalning för varan avlämnas, innan avhämtning å utminuteringsställe må ske eller försändning till utminuteringsställe eller köpare äga rum.

Motbok gäller endast för den å vilken den är utställd, och må förty ej någon tillhandagå med att å egen motbok för annans räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok av annan användas för inköp för dennes räkning.

Ej må någon genom särskild, för ändamålet driven rörelse eller eljest i större omfattning och mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av rusdrycker.

Avhämtning må icke äga rum genom ombud som kan antagas ej hava fyllt aderton år.

Sista pärmsidan, nr 2.

Vid all korrespondens med bolaget i motboksärenden bör uppgivas:

fullständiga för-, tillnamn, födelseår och -dag
fullständig postadress
fullständig uppgift om kyrkobokföringsort
för Stockholm: gata och adressnummer
för landsorten: socken, by, gård,
hemman och nummer
för villasamhällen även kvarter och
tomtnummer

**AKTIEBOLAGET
STOCKHOLMSSYSTEMET**

Postadress: Näckströmsgatan 4, Stockholm 16
Telefon 22 95 80

Nedanstående **ÖVERLÅTELSE**,
samt kvitton i motboken, var samtliga
numrerade. Ve den som förskingrade något av
dessa.

Avstämplingsbladen i motboken få under inga
omständigheter avlägsnas. Radering eller
annan förändring å instämplingarna kan
lagligen beivras.

Den omständigheten att inköpsrätten **ej till
fullo utnyttjas**, medför icke begränsning av
inköpsrätten.

Avskrift av motboken: Gunilla Follin

Brattssystemet var namnet på denna restriktion
man satte upp för inköp av vin och sprit.
Initiativtagare var Ivan Bratt (1878-1956). Från
1914 tillämpades motboken i Stockholm och
från 1917 i övriga Sverige.

Egen kommentar:

*Tala om att Storebror såg Dig. Detta var en
början till alla register som vi är registrerade i
idag. Hur många de är får Du roa Dig med att
räkna själv, jag har tappat räkningen. GF*

ÖVERLÅTELSE

av inköpsrätt å motbok liksom avyttring
av därå inköpta spritdrycker och viner
är i lag förbjuden.

Detta blad må icke avskiljas.

Den undertecknade blanketten avrives av Försäljningspersonalen.

Bolagets anteckningar.

A.-B. STOCKHOLMSSYSTEMET.

Härmed rekvireras

UE 1 2 3 8 2

liter
spritdr.

(Med bokstäver)

but. vin

(Med bokstäver)

Personligt
inköp.

Inköp genom
ombud.

Egenhändig namnteckning av motboksägaren.
Underteckna icke ett flertal blanketter.

❁ 28

En sådan sensation som att järnvägen dras genom ett bondesamhälle går ju inte ”spårlöst” förbi.

Först var det tänkt att banan skulle gå mera österut, vid gamla E-4 (som hette Stockholmsvägen på den tiden), förbi Kyrkan och skolan. Min far minns den stakningen på deras åkrar, och den var inte populär bland bönder, som fick sin åkerareal sönderdelad.

Då hade samhället blivit på annan plats och vuxit upp omkring Kyrkan och Hälleby. Men nu blev det väster om Kyrksjön och Lillsjön, och stationshuset byggdes på Gräfsta mark, ett obebyggt skogsområde mellan Lida och Wij. Man kan i skrifter se redan 1910, att gårdar på trakten hyrde ut till järnvägsarbetare. Anders August Jonasson med hustru och son bodde vid Hejsta. De kom från Kronobergs län. Två järnvägsarbetare bodde vid Staf. Man hyrde ut rum för att tjäna en extra slant. Det var sträckan mellan Järna och Enstaberga som byggdes, och det behövdes mängder av arbetskraft, så kallade rallare. Det gjordes också en ny bredare väg mellan Åby vägskäl förbi Prästgården, fram till det nya tänkta samhället. Jag kan förstå en liten 7-åringens intresse och nyfikenhet för det som skedde.

December 1913 stannade första tåget i Hölö. Så kallade ”snälltåg” rusade förbi, stannade endast vid större stationer. ”Ja rusa”, det passar kanske bättre att säga ”tuffa”, för det var ånglok med efterföljande vagnar till att börja med. Far berättar att när han ”exera” (gjorde värnplikten) i Stockholm 1925, reste han hem med el-tåget till Järna, där kopplades de sista vagnarna av för resande med ångdraget tåg söderut.

Stationshuset

Kortet tillhör Ivan Gustavsson

Arkivuppgifter 1920

Jag får hjälp av församlingsboken, som för uppgifter vart tionde år, ty min far kan endast efternamnen på människorna. I själva stationshusets övervåning fanns bostad för stationsföreståndare (stins) Axel Anton Carlström med hustru och son. Stationskarl Karl Emanuel Julin med hustru och fyra barn, samt två banvakter med familjer bodde i tjänstebostäder intill på samma sida som stationen.

På andra sidan om vägen byggdes ett hus kallat Rosenhill, där August Christian Sjögren hade sin affär. Man sålde allt från hästskor till prydnadsvaror och matvaror. Affären låg närmast stationen. Det var också villan kallad Laxne, där Artur Petrus Mannerstedt hade sin handel. Sortimentet var ungefär detsamma som föregående. Där byggdes också villan Hägerås där Gunnar Ellert Andersson idkade Caférörelse och åkeri. Min far minns att där var dans i den kafésalen, och ”ett rysligt håll igång”. Det fanns ju ingen sådan lokal förrän Föreningshuset kom till 1926, då blev det också bio var fjortonde dag och föreningsmöten kunde hållas.

Före 1920 byggdes också egnahemsvillorna Skogshyddan, Ekbackan, Elbato, Karlhäll och Hvilso. Nyhem fanns redan, men hette förr Västanlöt. Eriksberg byggdes också med kringliggande arbetarbostäder, och ett sågverk som senare flyttades till Åbykvarn.

Gina och Hjalmar Eriksson, Knut, Eskil Johansson Smedstabacke

Här ovan en bild av Mejeriet som tog hand om mjölken från gårdarna i övre Hölö, och även mjölk från Gustafsberg vid Kyrkan, som var uppsamlingsställe för nedre Hölö. Flaskorna skickades på nya järnvägen till Stockholm. Mejeristen och mejerinnan (de kallades så) var Karl Wilhelm Lexell med hustru Amanda Cristina f. Johansson och biträde, dottern Ada, Birgitta.

Man kan ju tänka sig att allt blev helt annorlunda, när folk tog sig till tågstationen eller till affärer för att handla, i ett samhälle som inte fanns tio år tidigare.

Fars slutcitrat: Ungdomarnas nöje på den tiden var att bege sig till samhället för att se om "sista vagnen var med tåget".

Hur det gick sedan får denna lilla sång illustrera (från Hölökörens revy 1990, "50 år i HÖLÖ").

HÖLÖ Centralstation 1969.

Ja vi ett bra stationshus har
men där finns inga mannar kvar.
När Hölöborna ska åka till stan
så får dom stå i snö och regn,
För skjulet som är byggt för två
av ståltråd och med plåttak på
det är nog säkert bra att ha
men alltför litet hägn
Ref: Ja se pengar.....

Man tänkte huset skulle bli
bensinstation att tanka i
Så huset fick stå kvar ett tag
Då kom beslut en vacker dag
Det måste bort sa de som styrt
att underhålla blir för dyrt.
Så vi får vara glada i håg
så länge vi har tåg.
Ref: Ja se pengar, ja se pengar
är till bekymmer
för fattig och för rik.

Men tåget tog de också bort 1972
i stället börja busstrafiken gå.
Om de ändå hade lämnat perrongen kvar
som ett litet minne ifrån flydda dar.

Så såg "de" ut förr.

(Här kraftigt förminskade)

Fraktsedel
på gods till
Hölo Slöjdskola
år 1894.

Lit. C. Åtföljer godset och tillställs mottagaren vid godsets afhämtande. 32

Jernvägs-Fraktsedel.

Med bantåg från Södertelge Nedre station till Jernisa
jernvägsstation och emottagande af H. A. Flodkvist
adress Hölo Slöjdskola t. v. d. till
försändes såsom Frem gods följande:

Vagnnummer	Antal kolly.*	Kollyslag	Godsets beskaffenhet	Vikt kilogram	Anmärkingar
			Walgyltlinn broder } 6 " Lakb } 12 Kuddar }	100	

* utskutes ej vid vagnskötning.

hvar för frakt är här betald med Kronor öre.

I omfattning af, * de detta likväl ligen ansvarförlindas för jernvägen.

Fraktkvitto

utställt från
HÖLO
Station
1923.

Statens Jernvägar Form. nr 301 d.

Allmänt Fraktkvitto.

Herrinnan Margareta Anst har denna dag för
Postkort med foto postbrev transporterad från
station, avseende

	Kr.	öre
Efterkrav		
Efterkravs-provision		
Frakt	5	-
Summa	5	-

erlagt vidstående avgift för år 1922

list. nr _____ av den

SVERGES STATSBAKOR
- 3 JAN 1923
HÖLO

Utan lösen.

W. Amman 19
Stationsförordnare 56

En god historia

tagen från

Södra Roslags släktforskarförenings skrift

SYSSLINGEN

I en socken i Småland skulle det för många år sedan byggas en kyrka. Det hölls ett möte som skulle behandla kyrkbygget. Där bestämdes det att bönderna skulle frakta fram den sten som behövdes. Efter några månader hölls ett nytt möte. Pastorn i församlingen, som ledde mötet, talade om att det behövdes mera sten. Då reste sig en av bönderna, Johan i Hultet, och sa: "Säg pastorn-- då ä la meninga att körka ska bli ihölig"?

Efterlysning

En trevlig damröst har meddelat vår *Telefonvarare* att hon önskar ge bort ett **medlemskap** i Hembygdsföreningen. Vi fick ej med Ditt namn och telefonnummer.

Var vänlig ring igen. Tack!

Hårda tag vid Pålsundet, 1870-talet.

Olle Eriksson

Av naturliga skäl måste ursprungstexten ingående i sammanträdesprotokoll Hölebo häradsrätt, vår- och höstting 1874 o. 1875, bantas ned i sin omfattning vad gäller vittnesmål o inblandade personer. Vidare behöver edgång något förklaras. Min sammanfattning får då följande innehåll:

Att det rådde spänningar mellan ortens ynglingar och utsocknes, liksom mellan herrefolk och självmedvetna drängar, visar Hölebo häradsrätts protokoll från åren 1874-1875. Kring Tullgarns allé och ångbåtsbryggorna vid Pålsundet o Tullgarn tilldrog sig händelser, vilka bör ses i sitt sammanhang, eftersom huvudpersonerna Calle i Näsvreten och rättsaren Sven Landelius vid Tullgarn är med vid samtliga tillfällen.

Duellen

Den unge Calle vann första duellen inför rätta. Han sades då ha uppträtt onykter o sjungande i Tullgarns allé, vilket var straffbart, allra helst som det skedde en söckendag. Calle räddades av två kamrater som kunde intyga att Calle inte alls var onykter. Det blev rättsaren, i avsaknad av egna vittnen, som blev förlorande parten. Han ställde nämligen inte upp vid huvudförhandlingen och dylik nonchalans inför rätten ledde ofelbart till dryga böter.

Det bör förklaras att Calle var nygift och bodde mycket trångt hos sina åldriga föräldrar under ett par års tid, i ett s k 2-dagarstorp under Tullgarn. Det innebar att han 2 dagar i veckan måste arbeta vid Tullgarn och utföra de sysslor som rättsaren ålade honom. Arbetsdagens längd fanns inte mycket att göra åt, ty det gällde att arbeta så länge det var ljus utomhus. Rättsare Landelius skulle med andra ord få rikligt med tillfällen att "ge igen för gammal ost".

Första tillfället kom den 12.5.1874 då ångbåten närmade sig bryggan vid Pålsundet. Landelius var inbegripen i ett samtal med en utomstående och blev störd av den något rusige Calle i Näsvreten, som inte var på sitt bästa humör. De började munhuggas och enligt Landelius version så blev han "öfverhopad af oqvädningsord af gröfsta beskaffenhet".

Vittnen

Som vittnen hade Landelius kallat två drängar vid Skyttorp, men det var sannolikt inte något klokt drag, för de var troligen goda kamrater till Calle, som bodde i granntorpet invid Skyttorp. Dessa drängar stod inte i beroendeställning till Landelius, som Calle gjorde.

De två drängarna, Söderberg och Persson's version var, att Calle "väl icke hotat Landelius, men då denne varit inbegripen i samtal med annan person, oqvädat Landelius" genom att yttra - "vänta Ni bukiga karlar, Ni får lof lära Er betala, om Ni skall få något folk hädanefter".

Utslaget för denna bristande respekt mot överheten blev: "Enär Calle i Näsvreten missfirmat rättsare Landelius med benämningen - "bukig herre" - så dömdes han enligt 16 kap. 11 par. i strafflagen att böta 5 kronor, samt betala rättegångskostnader med 18 kronor".

Några månader senare, söndagen den 16 augusti 1874 på e m, kom nästa händelse av stor betydelse för Calles fortsatta leverne. Han deltog aktivt i ett något blodigt slagsmål mellan fyra Ortsbor och besättningsmän på ångfartyget Per Löwenius. Spänningen mellan parterna fanns sedan tidigare.

Ångbåten Per Löwenius låg vid Tullgarns Brygga och lossning samt lastning pågick. Mycket folk var i rörelse. Det fanns många vittnen till händelseförloppet, däribland rättsaren, men det förefaller nog mig såsom sentida läsare, att slagsmålet mycket väl kan ha varit planlagt i förväg.

Det hela startade med att en blott 15-årig tullgarnsdräng, Johan Ludvig, uppträdde skränande och onykter omkring besättningsmannen och "oqvädade" dem genom att bl a kalla dem "sjögastar". Besättningsmännen svarade med att kalla Johan Ludvig för "bondlus" och "bondknöl". Han avlöstes omgående av tre vuxna drängar som kom fram ur folkhopen och såg till att slagsmål utbröt.

Efter fylleri kommer

15-åringens brott ansågs ingalunda ringa vid denna tidpunkt; fylleri på allmän plats en söndag.

Det förefaller i protokollen som att vittnen och även inblandade slagskämpar önskade skydda den unge pojken, och därför inte angav honom. Rätten dömde ändock Johan Ludvig enligt 18 kap. 15 par. i strafflagen, vilket innebar 15:- kronor i böter för hans del.

Den förste att gripa tag i en besättningsman var Öberg och hans två kumpaner från Pålsundet. Anders Petter och August startade slagväxlingen i vilken Calle strax efteråt ingrep. Vittnen ville mena att Calle haft en knytnävsstor sten i sin hand, när han fällde en av besättningsmännen med två slag. Ett vittne hade sett hur Calle plockat upp en sten vid Kalkboden strax före ångbåtsbryggan. Blodvite uppstod och Calle försvann i folkhopen, men han var alltför välkänd för att undgå rättvisan.

Vid tinget räddades drängen Öberg från Tullgarn, av sin överordnade Inspektor Landelius som beskrev drängen som en fridsam och ordentlig man. Likaså slapp August från Pålsundet, att bli åtalad. Däremot klarade sig inte drängen Anders Petter och Calle i Näsvreten undan åtal. De begärde då uppskov för att få tillfälle begå ed. I Calles fall gällde eden att han hela tiden förnekat att han använt en sten, då de två slagen mot besättningsmannen utdelats.

Edgång

Att begå ed inför Rätten var ingen enkel procedur. Det krävdes flera besök hos Kyrkoherden där denne dels förhörde om kristliga kunskaperna, underströk edgångens vikt, och vådan av mened, samt bedömde sjelasörjaren det kristliga sinnelaget. Först om kyrkoherden var nöjd på alla punkter, så skulle den åtalade få med sig ett intyg att visa upp i Rätten och därmed vara beviljad begå eden.

Den rättsliga processen blev längre än ovan redovisats, ty Calle och Anders Petter överklagade till Svea Hovrätt och menade att slagmålet skedde mer i självförsvar. Detta vann dock inte gehör, och Calle samt hans kamrat begick inte någon ed, vilket Rätten givetvis tolkade till deras nackdel.

Calle tog konsekvenserna, lämnade arbetet vid Tullgarn där framtidsutsikterna var mindre goda. Med hustru och första barnet flyttade han till Mörkö, ett uppbrott som senare kom att visa sig vara ett lyckat drag för Calle och hans familj. Efter några år återvände de till Hölö och Calle blev en aktad yrkesman med stor familj om hustru och sju barn. Han blev Hölö trogen livet igenom, medan barnen sökte sin utkomst på andra håll. Sedan 1925 vilar Calles jordiska kvarlevor under en anspråkslös gravsten på Hölö gamla kyrkogård.

Och! Vissa ord i texten är återgivna såsom originaltexten uppger.

Kulturmiljövårdsprojektet i Södertälje

är ett samarbetsprojekt mellan Södertälje Kommun, Arbetsförmedlingen i Södertälje, Stockholms Läns Museum och Länsstyrelsen i Stockholm. Projektets syfte är främst att ge utbildning och sysselsättning åt långtidsarbetslösa personer (OTA/ALU) inom kulturmiljövård, samt att på sikt skapa fler och nya arbeten.

För Hölö-Mörkös del har samarbetet bestått i, att Hembygdsföreningen kunnat utnyttja kunnigt folk som hjälpt oss med renovering av *Hembygdsgården* ut- och invändigt. I *Österbyhage* har skett en omfattande röjning kring Gravfältet. Flera liknande uppgifter planeras till sommaren. *Nackungamagasinet* kommer att bland annat erhålla nytt tak. Ett vällovt initiativ, där Hembygdsföreningen glädjer sig åt att kunna bidra med meningsfulla arbetsuppgifter och, i någon mån, arbetsledning och idéer.

CEJ

Kyrkskolan 1957

Klass 5 och 6

*Kortet tillhör:
Göran Andersson, Norrköping*

Bakre raden:

Nils Göran Karlsson, Solåkra
Bo Eriksson, Stensborg
Lars Göran Karlsson, Tullgarn
Sven Olof Andersson Gullbergshopen
Lars Göran Modig, Helleby
Thore Härdelin, Kyrkskolan
Göran Andersson, Kyrkskolan
Christer Olsson, Nackunga
Kantor Stig Rasjö

Mellan raden:

Sylvia Andersson, Humlegården
Birgitta Carlsson, Björksund
Birgitta Berger, Prästgården
Anita Hellkvist, Idaberg
Christina Lindberg, Kyrkskolan
Monica Sandberg, Hölö
Maud Nejström, Hölö
Eywor Blomstedt, Hölö

Främre raden:

Olle Nyström, Distr.sköt.bostad
Inge Eriksson, Skilleby
Jan Olof Karlsson, Hölö
Sven Erik Karlsson, Nackunga

Oaxen - en nygammal hembygd

Elisabeth Karlsson

En regning kväll i slutet av juli 1985 kom jag och min man till Oaxen för första gången. Vi visste ingenting om Oaxen. Tidigare hade vi bara lagt märke till det säregna namnet när vi passerat vägskylden på gamla Riksettan. Nu skulle vi titta på ett hus som var till salu.

Under överfart med färjan såg vi ett grått svart sargat berg, en svart tunnelöppning och ett gytter av gamla hus. Kontrasten till det bördiga Mörkö var slående. På en smal, gropig och slingrande väg letade vi oss fram till Äldershemmet. Vägen slickade ena långsidan av huset och rakt över gräsmattan gick en gångväg. Huset hade fyra ytterdörrar och en påfallande hög skorsten. Det fanns två lägenheter och i den ena bodde Signe och Ivar Glantz och i den andra Agnes Hallström.

Vi knackade först på hos Signe och Ivar. Huset var gammalt; om- och tillbyggt genom åren men i stort behov av ytterligare reparationer. På vinden kunde vi se hur det regnade in. Vi fick veta att huset en gång stått på Karta och flyttats till Oaxen under 1800-talet. Ivar gav oss Carl-Henrik Ankarbergs bok om Oaxen så att vi skulle kunna läsa lite historia om ön.

Signe berättade att det skulle bli värdshus bredvid och en marina i viken nedanför. Mäklaren berättade om byggnadsplanen som snart skulle vara klar. "Det kommer att hända mycket på Oaxen".

Hos Agnes fångade en gammal symaskin mitt intresse. Agnes berättade att hon ärvt den efter sin mamma Anna Karlsson, som var född på Karta. På väggarna hängde teckningar, akvareller och oljor med vyer från Oaxen. Allt fångat av Agnes.

Vi lät byggnadsingenjör besikta huset och han gav klartecken. Jag ringde till kommunen, lantmäteriet och länsstyrelsen för att få besked om vad som var på gång. Det fanns ingen avstyckad tomt till huset och byggnadsplanen var långt ifrån klar. Men vi hade fastnat för Oaxen och bestämde oss i alla fall för att köpa. Vi tog hjälp av en erfaren jurist för att skriva köpekontraktet, för vi hade på känn att detta kunde vara ett riskobjekt.

Så kom vi att flytta till Oaxen och Agnes, Signe och Ivar lämnade sin ö. Men tack vare första kvällen hos dem kände vi oss välkomna. Den kvällen sådde det första fröet till vårt Oaxen-intresse och det växte snabbt.

Vi har reparerat huset och det har nu modern standard. Det gamla har vi bevarat vid inredningen. Teckningar som Agnes gjort pryder även nu hennes vägg; den gamla symaskinen blev min och den är både vacker och användbar; Signes fina trasmattor fick jag överta och de ligger kvar i hennes kök; från andra grannar som vi inte hann lära känna fick vi köksbord, kökssoffa, stolar och lite annat som ger atmosfär till Äldershemmet.

Samtidigt med oss kom också nya ägare till de flesta husen på ön. Nästan alla de gamla öborna flyttade. Det blev snabbt generationsväxling; ett abrupt slut på det gamla. 80-talets glättiga anda kom att prägla även livet på Oaxen. Vi nya reparerade våra ny-gamla hus, byggde nytt, lärde känna varandra och vi "bodde in oss". *Hembygdsvård var inte på modet.*

Men det glättiga 80-talet tog slut lika abrupt som det börjat. Över Oaxen blåste efterdyningarna upp till stormstyrka. Vidlyftiga fastighetsaffärer, konkurser, skalbolagsaffärer och ekonomisk brottslighet har varit en del av vår vardag de senaste åren. Nu äger vi gemensamt - genom öns samfällighetsförening - alla grönområden, vattentäkten, industriområdet, färjan, förfallna jordkällare och bodar. Ettans Kalkugn m m! Nu har vi påtagligt ett arv att förvalta. *Hembygdsvård!*

Vad tar vi med oss till nästa sekel?

Vad kan vi bevara för framtiden av det gamla Oaxen? Antalet boende på ön är inte stort och det är mycket annat som också behöver åtgärdas. Våra resurser är ansträngda både personellt och ekonomiskt.

Men visst har jag en vision inför år 2000! En önskelista över det som vi ska ta med oss till nästa sekel:

1 Ettans Kalkugn

Kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen har tagit fram en programhandling för en rekonstruktion av kalkugnen. Denna har ett stort symbolvärde för Oaxen.

En dröm är att inreda ett litet bruksmuseum på övervåningen och visa lite av Oaxens historia.

Genom ett särskilt sysselsättningsstöd har vi hjälp av en person som samlar in och dokumenterar Oaxens historia.

Ring gärna Maj Klaesson Nilsson 08-779 82 16 om du t ex har gamla dokument, fotografier, skolbetyg eller annat som hon kan ta del av.

2 Biografen på Gillet

Den gamla filmprojektorn och ljudanläggningen från 30-talet finns kvar på Gillet. Elledningarna måste bytas och en del kompletteringar görs. En liten kulturskatt.

3 Berättarröst till Oaxen-filmen

I slutet på 50-talet gjorde bruket en film om kalkbruket och brukslivet. Filmen finns numera på video men utan ljud. Med en professionell berättarröst skulle filmen vara långt mer värdefull

4 Oaxen-bok

Boken om Karta & Oaxen på 1800-talet av C H Ankarberg behöver tryckas om. Vi skulle också behöva en ny bok som beskriver 1900-talet.

5 Jordkällare

Det finns 15 st jordkällare som borde rustas upp och åter komma till användning.

6 Utedass

Två längor med kulturskyddade utedass finns sparade. De behöver rustas upp och åter komma till nytta som utedass för besökare eller t ex för källsortering av sopor.

7 Äldsta tvättstugan

Öns äldsta tvättstuga förfaller men skulle kunna räddas. Den gamla tvättbryggan borde också kunna byggas upp igen och användas vid t ex växtfärgning eller mattvätt.

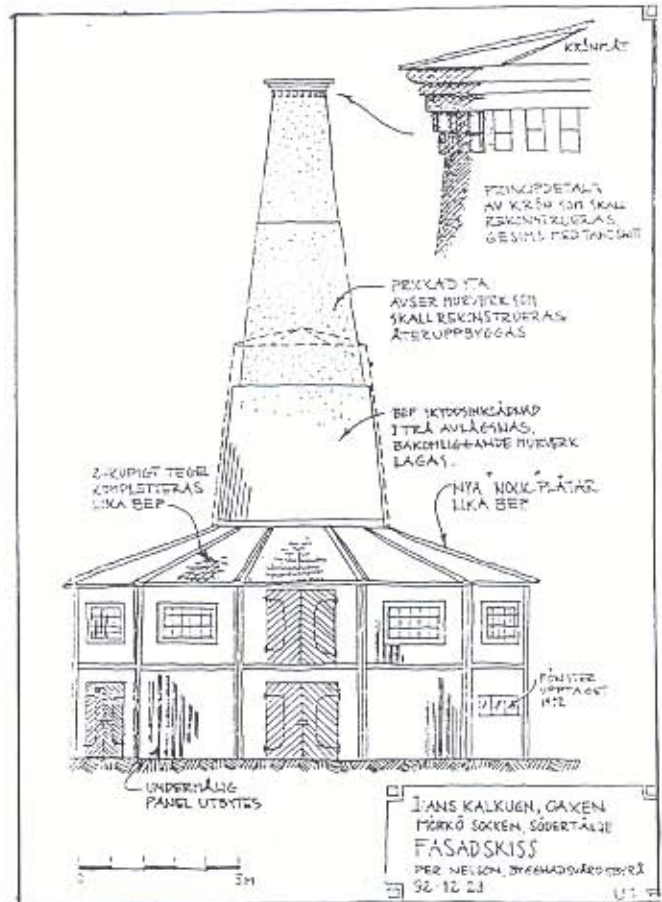
8 Ryssugnen

Djupt bland träd och buskar på norra Oaxen finns ryss-ugnen. Det vore en liten kulturgärning att röja bland träden, frilägga och visa det som finns där.

Det här är exempel på varierande projekt som på olika sätt bevarar Oaxens historia till kommande generationer. Har Du några idéer och förslag på hur detta kan förverkligas?

En personlig reflektion förmedlad av Elisabeth Karlsson, Oaxen februari 1997.

Ettans Kalkugn

Liten blänkare:

"Öminnen" (från Oaxen) av Sten Engström finns att köpa för 150 kronor genom Hembygdsföreningen.

För den intresserade, se även artikel införd i Årskrönika 1993, Karta-Oaxen med hänvisning till intervjuer från 1974 (GF)

Omkring 1903

Ett foto från anno dazumal, ur min farmors gömmor.
Se vilka vackra hattar flickorna har!!

Maj Petersson

Från vänster: *Sigrid Andersson, Lilla Åby* *Elna Jonsson, Påläng*
Hildur Andersson, Mülhaga *Elvira Andersson, St. Åby*
Selma Jonsson, Påläng *I mitten: Märta Jonsson*

Flickorna Jonsson är systrar till vår ordförandes (CEJ)farfar.

En gran berättar

(historien om gärdesgården börjar)
Gunilla Follin (här nämnd "matte")

Att jag till sist skulle återvända till min hemtrakt var det ingen som hade trott, allra minst jag själv. Alltsammans började för några år sedan, 1991. Förberedelserna kring avverkningen av barrskogen på Kålsö, i användningen av virket som blev, och transporter till olika slutstationer, var jag inte inblandad. Jag hade vissa förhoppningar om min egen slutstation i alla fall. Detta sköttes av markägaren, som är greve Carl Bonde på Hörningsholm, i samförstånd med Länsstyrelsen och Naturvårdsverket. Kålsö hade nämligen blivit naturreservat, vilket kräver särskilda ordningar och dessutom har ju svenska EU-bestämmelserna sina förordningar. Jag hade hört vid vissa tillfällen att ett ALU-arbetsgäng skulle sättas in för att göra den del av stängslet som inte "husse och matte" hade hunnit med. Marken där jag stod tillsammans med många andra granar, tallar, enar och blandade lövträd, skulle glesas ut genom gallring och röjning, så att vi, som kämpat många år, skulle få en chans. De gamla ekarna skulle sparas och med dem även några andra lövträd som passade in i det naturliga beståndet.

Förberedelser

1993 på hösten, tror jag det var, när allt blev klart hur man skulle gå till väga med avverkning och bete för korna på området. Husse var tvungen att utöka koflocken med tanke på betesareal och EU-direktiv. Redan hösten 1992 började man borra hål i marken runt Kålsö för att sätta upp nya stängselstolpar, efter att först ha tagit bort det gamla stängslet runt de gamla och för små beteshagarna. Därefter började taggträdsdragningen. Jag hörde hur orden inte alltid var så vänliga då tummar eller fingrar var i vägen när hammaren slog till. Kläderna for illa när taggträden tog en annan väg än den som var meningen. Det var liv och rörelse i skogen och det stilla fridfulla som lägrat platsen i många decennier var på väg att försvinna. De enda som stört min sömn hittills var svamplockare, fågelskådare och korna först. Nu skulle det äntligen hända något. Min väntan på något nytt skulle gå i uppfyllelse. Jag skulle bli något.

Moderna tider

Ett nytt ljud hade uppenbarat sig denna höst på gården. En framrusande manick på fyra hjul for som en geting mellan buskar och snår. Den kallades för Fåhunden, ett slående namn för ett av ändamålen där den användes. I skogsbruket var den ovärderlig ty den gjorde inga djupa spår i den mjuka blöta betesmarken, till skillnad från traktorn. Draghäst ser man mest bara på bild numera. Andra hästar får inte ens göra sig besväret att besöka ett naturreservat. Som sagt, nu väntade jag på att motorsågen skulle komma, sen fick väl ödet göra sitt med resten av mitt liv. Midjemåttet var trots min ålder inte mer än 15 cm i diameter, och det vägde mellan gärdesgårdsvirke eller flis. Vad vet jag???

Allt tar sin tid

Korna i hagen hade tagits hem. De ersattes av ett arbetsgäng med röjsågar, yxor och tändstickor. Skogen tunnades ur runt omkring mig. Toppar och grenar sattes ibland på rishögar på lämpligt avstånd från oss andra. Det hade blivit höst 1996, och snart var det min tur. Med tanke på mitt utseende så var det troligt att grenar och krona skulle gå upp i rök, resten hamnade på vedhögen för utforsling till vägen vid tjänlig väderlek. Så kom dagen. Jag åkte ner med ett brak, krona och grenar skalades av. Detta gröna, inte så märkvärdigt i sin mängd precis, eldades upp på en brasa som också användes till "kokhäll" av röjarna. Det luktade både kåda, korb och kaffe i skogen. Jag, tillsammans med mina kompisar blev senare transporterade till gården, tvärs över ett dike utanför ladugården, i en stor trave. Vi fick ingen stämpel, bara en lapp där det stod avverkarens signatur, inget användningsområde. Jag undrade stilla under det att snön dalade ner över oss och lade sig som ett värmande täcke över traven: vad kommer att hända härnäst och när??

Tur och.....

Våren 1997 fick matte, som ibland arbetar på Torekällberget, reda på att dom behövde förnya sin gärdesgård runt Råbyområdet och Lillgården. Efter underhandlingar med kommunen, "Berget" och de andra inblandade,

På väg från Lötén

Foto: Gunilla Follin

blev det fastslaget att vi skulle iväg till Södertälje. Detta blev nu min stora chans. Tänk att få stoltsera som inhägnad på länets friluftsmuseúm. Att få omgärda antingen Rödkullorna (en lantkoras), getterna, fåren eller hästarna. Det vore något att vara stolt över. När snön smält undan kom en transportör och hämtade oss allihop, för att därefter läggas i ny trave på "Berge", utanför hästhagen. Därifrån hade jag fin utsikt över svingården, fårbetet, hästbetet och dansbanan med kägelbanan i bakgrunden.

Men det visade sig att det inte var slut på vandrigen än. Sommaren gick och vi torkade alltmer för det behov vi var menade till, handklyvning med yxa. Unga klättersugna besökare på Råbyområdet fann en bra lekplats på oss, där vi låg. Det kittlade så skönt i den kvarvarande barken av barnafötter och små händer som for upp och ner i traven. Detta fick ett hastigt slut en dag. En lapp sattes upp om "Farlig lekplats", därför att någon hade gjort sig illa och det blev ett "himla liv" på barn och vuxna. Man började nu irritera sig på högen, som bara var ivägen. Någon arbetskraft till klyvning och uppsättning hade man inte

lyckats få tag i, den skulle ju dessutom inte få kosta någonting. Ingen var villig att ta sig an oss! Vi hade dessutom blivit "för gamla och torra" för handklyvning. Maskinklyvning var det inte tal om. "Nä" nu skulle vi bort från området. Massaved eller...? Från början var detta uteslutet med våra midjemått, och detta gällde fortfarande.

.....retur

Matte trädde in igen, hon hade ett visst ansvar tycks det. Hon visste att Hölö-Mörkö Hembygdsförening skulle starta en studiekurs till hösten med inriktning - Gärdesgård-. Tiden var inte fastställd ännu, men virke behövdes ju uppenbart. Det var ju oacceptabelt att virket från Mörkö skulle hamna som flis för att värma upp i Södertälje. Hon hade ju jobbat för att vi skulle komma till annan nytta "här i livet", som sagt. Underhandlingar igen med berörda instanser som förut. En snabb lösning, och den "vandrande gärseltraven" sattes i rörelse igen, mot Hölö denna gång.

(Fortsättning följer i nästa artikel: "Gärdesgården" av Alfons Davidsson.)

Gärdesgården

(forts. på Granen)
Alfons Davidsson

Inom styrelsen i Hölö Mörkö Hembygdsförening hade uppkommit förslag att uppsätta en gärdesgård kring Hembygdsföreningens tomt.

Några **viktiga frågor** att ta ställning till kan sammanfattas i tre punkter:

- I Tillstånd från markägaren.
- II Utse lämplig person att leda och genomföra projektet.
- III Anskaffning och framtagning av erforderligt material.

Svar:

- I Södertälje kommunfastigheter lämnade omgående bifall.
- II Undertecknad Alfons D åtog sig ansvaret för projektets genomförande och som instruktör.
- III Genom enskilda personer fick vi tips om ett parti virke, upplagt på Torekällberget i Södertälje, vilket av säkerhetsskäl, helt plötsligt skulle bortföras därifrån. Virkespartiet besiktigades och större delen därav ansågs, efter viss förädling, lämpligt för vårt gärdesgårdsprojekt.

Sagt och gjort: **karusellen sattes igång**. I månadsskiftet juli-augusti körde en åkare med sin timmerbil, det första lasset *virke* till *Nibblesåg* i Järna, där sågaren Anders Karlsson lovat såga upp virket till lämpliga dimensioner. Sågdag bestämdes till den 2 augusti med start 09.00. Jag hade budat ihop några villiga karlar, som servicepersonal vid sågen, vilket innebar framrullning samt omhändertagande av det sågade materialet. Det var en av sommarens varmaste dagar, med +25 gr. i skuggan. Solen stekte från en klar himmel och svetten lackade på grabbarna, som med bara överkroppar, jobbade intensivt i en härlig arbetstakt. Vattenflaskan blev snart länsad på sitt innehåll och måste flera gånger fyllas med friskt vatten. Vid 11-tiden togs första rasten, då allas vår ordförande Calle Jonsson kommit med efterlängtda förtäring, kaffe och wienerbröd. Härligt!!

Efter en halvtimmes rast vidtog nästa arbetspass, 4 man servade vid sågen och 1 man hyvlade upp en del klenvirke till stolpar och stör. Alfons körde med traktor det sågade virket

till hembygdsgården för uppläggning. Vid 15.30-tiden var det första virkespartiet uppsågat och vi kunde, trötta men tillfredsställda avsluta dagens arbete.

Snart nog visade sig att *mera virke* fanns för avhämtning på *Torekällberget*. Ytterligare ett billass fraktades till sågen och med nya friska krafter samlades vi på sågverket den 22 augusti. Nu hade sommarvärmen avtagit något, men arbetstempot var högt även denna dag och våra tre **ALU**-jobbare plus Hugo och Calle J. visade verkligen upp sin arbetskapacitet. Alfons tillhandhöll som vanligt traktor och kärra för transport till hembygdsgården. En del av det grövre virket sågades till bräder och läkt för kommande reparation av taket på Nackungamagasinet. Vid ett senare tillfälle träffades Hugo och jag på sågen, för upphyvning av återstående stolp- och störamnen samt rengöring och städning av sågplatsen. Allt detta förberedelsejobb har utförts under gemytliga former och med stort intresse.

Nu fanns nödvändigt material på plats, klart för uppsättning av "gärsgården", men var fanns arbetskraften?? En bra fråga.

Vuxenskolan i Järna kontaktades och med dess positiva medverkan kunde byggandet starta som ett *projektarbete*. Ett antal intresserade personer anmälde sig som deltagare och lördagen den 27 september träffades 14 "gärsgårdsentusiaster" i hembygdsgården, och fick ta del av de elementära grunderna i denna avsmnade byggnadskonst. Härefter träffades gruppen vid fem tillfällen med avslutning den 10 oktober. Deltagarna jobbade intensivt med störsättning, värmning av granvidjor och läggning av gärdselstänger, och vid den sista träffen kunde vi se arbetsresultatet.

C:a 125 sträckmeter gärdesgård uppsatt.

Ett arbetsresultat som givits många lovord och som vi hoppas skall ge Hembygdsgården den prägel som tillhör denna.

Efter avslutat arbete hade vi nöjet att samlas vid avslutningskaffet, samt avnjuta en härlig tårta, som Vuxenskolan bjöd alla deltagare i projektet.

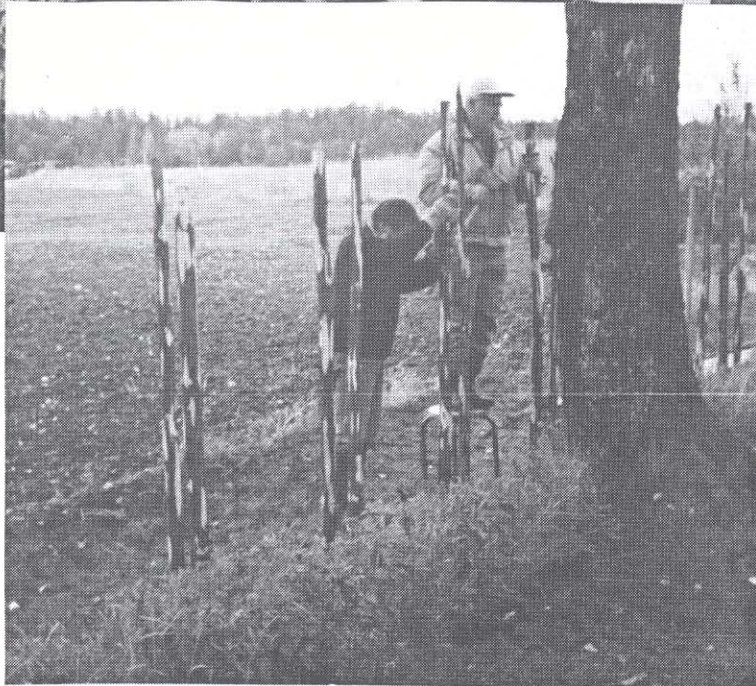
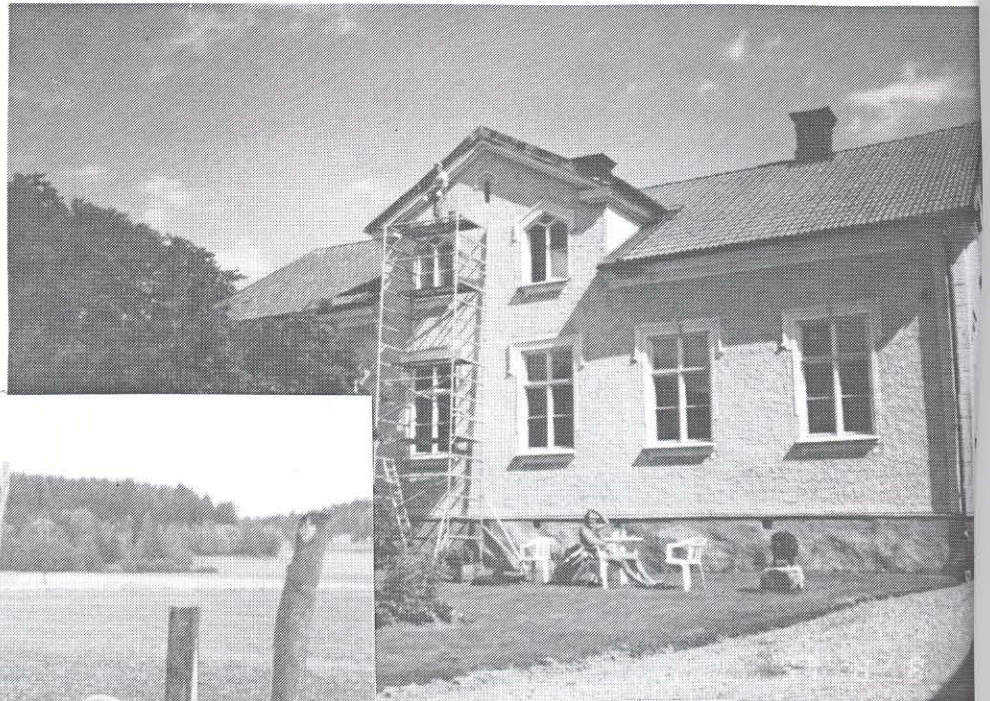
Ett varmt tack till alla som frivilligt jobbat och i övrigt deltagit i Hembygdsföreningens gärdesgårdsprojekt 1997.

Fortsättning följer våren 1998. *Är Du intresserad? Anmäl dig till föreningen.*

Fotokollage från utomhusarbetet vid Hembygdsgården

*Kyrskolan kalkas
Taket lagas*

"Vidjeslagning"

Pannmur. Här värms vidjorna

"Störning"

Sekelskiftesfoto av "Barnmorskebostället" ENE i Hölö

Foto återfunnet som "bokmärke" i en av de gamla böcker som överförts från kyrkans källarlokalerna. Med goda ögon, eller läsglas, kan man se betande kor på tomten, och några äldre kvinnor vid stugväggen. En av dem, är barnmorskan "mamsell Gren". Inga Gren var född i Elvsborgs Län. Hon kom till Hölö 1863, och tjänstgjorde som barnmorska till sekelskiftet. Inga Gren var en välkänd och "tuff" person. Hon rodde och fiskade med ortens karlar. Det var nog nödvändigt att en kvinna med hennes yrke, vid denna tid, då barnen föddes i torpen runt om i bygden, var okänslig för väder och vind. Mamsell Gren avled, enligt kyrkoböckerna, i Ålderdomshemmet Hölö, 27/8 1920 av "ålderdom".

Gärdesgården på bilden, har i dag ersatts av en prydlig planterad häck, men platsen är lätt att återfinna vid vägen in mot centrala Hölö.

Barnmorskeersättningen år 1882 var 268:-lår

Carl Erik Jonsson

Ur Hölö Kommunalkassa

har jag denna dag tillkommit 100 Kronor öse
 utgörande likvid för röjning av mitte
vid ENE

erkännes och kvitteras.

Charlottenburg den 27 April 1922

Verifikation

Carl Erik Jonsson

Nr 58

Kvitto från röjning
 vid ENE

Noteringar från Hembygdsföreningens aktiviteter 1997.

Karin Davidsson/Gunilla Follin

Vårvandring den 19 april.

17 personer hade samlats vid Charlottenborg denna dag. Vi hade länge charmats av den lilla "kåkstaden" som ligger så fint bredvid Prästgården. Våra vänner, tillika medlemmar, familjen Åsvärn ställde upp som hjälpare och vägvisare. Efter många års ägande och boende i byn, både far, mor, dotter och måg, vet de nog det mesta. Vi fick höra att här har bott en distriktsköterska, en skraddare, funnits 2 affärer, telefonstation, missionshus, båtsmanstorp m m. Med hjälp av kartor över husen och tomterna, kunde våra värdar visa oss var skomakaren bott och av fläckarna på golvet inomhus, syntes även var skomakarens plats varit i huset. För att hinna så långt som möjligt tog vi våra bilar till hjälp, fram till Tösta. Därifrån till Gryt, där vi höll kafferast.

Vid Gryt har funnits 2 gårdar, en större och en mindre. Av den större är bara ruiner och några stenmurar kvar. Den mindre gårdens boningshus fanns kvar välbehållen. Vi fick bekanta oss med den så kallade "sommARBonden", en mycket trevlig man, som också visade sin skicklighet i hur man renoverar ett gammalt torp.

Gökotta 8 maj på Oaxen

Vi träffades vid kajen nere vid Björnhagen. Färjan kom över det blanka vattnet och den första biten blev alltså en liten sjöfärd. Somliga hade lämnat sina bilar på Mörkö, för dem blev det en promenad på den fagra ön. Vi tog av till

vänster in genom tunneln, som är sprängd genom det stabila kalkberget. Ingen Hallandsås här inte! När vi kommit genom tunneln var vi ute i den så kallade Kroken. Här har massor med kalk skjutits loss ur de kalkrika bergen. Tyvärr har här hänt olyckor, men nu glömmer vi det. Vi står framför Oaxens vattenreservoar. Här har kalkbrottet gått på djupet och i den fördjupningen som då har bildats, finns det härligaste klarblåa vatten. Promenaden fortsätter genom brottet, och vi ser nu Himmerfjärden glittra i morgonsolens glans. Vi vandrar förbi en del gamla hus och byggnadsrester, det är minnen från den tid då Oaxen var en industri att räkna med. Köket och matserveringen låg här, den så kallade Futton. Vi tar fart uppför backen. Här uppe på berget, där skogen ännu står grön har Energiverket en "vindmölla", som producerar elektricitet. Alfons berättar lite historia om ön.

Kaffe och smörgås smakar bra i solskenet här eller ute på norra udden av ön. På vägen dit ser vi blåsippor, gullvivor och några få Adam och Eva. Vattnet på fjärden är alldeles blankt. Färden hemåt påbörjas, vi måste ju passa färjtiden. Färjan har i alla tider varit ett måste och ett gissel. Före färjans tid fanns bara en motorbåt som transporterade passagerare, mjölk och post. Det är historia nu. På vägen tillbaka går vi ned till stranden och vad får vi då höra, om inte Näktergalen. Det blev ingen gök men väl en vår fågel. 30 glada och nöjda morgonpigga "fågelskådare", åker hemåt.

*Oaxen: Utsikt från norra
udden över Himmerfjärden.
Foto: Gunilla Follin*

Tullgarnsdagen den 7 juni

firades med kungligt väder, 100 procent sol och lagom värme. Inbjudningar hade skickats till när och fjärran och många hade svarat "ja, vi kommer". Förberedelserna hade varit många och långa, både bland Parkförvaltningens personal, Hembygdsförenings folk och Idrottsföreningen. Vi visste ganska väl vad som fordrades av oss alla. Kvällen innan samlades de flesta av styrelsen och drog ned till Tullgarns brygga. Efter gammal god sed hade det huggits björkar hos Gunnar Eriksson i Skilleby. De fraktades till Tullgarn av ett antal käcka män, som tillika prydde bryggan med dessa granna försommarbjörkar. Vid den tiden hade även det täcka könet infunnit sig och var nog så skickliga med björkar och snören. Liksom annars vid våra aktiviteter var kaffetermosen med, och vi avslutade den granna, men som vanligt blåsiga, kvällen med kaffe i krögarens parkmöbler.

Dagen var inne. Den stora "kungliga" dagen låg inte längre framför oss, den var ett faktum.

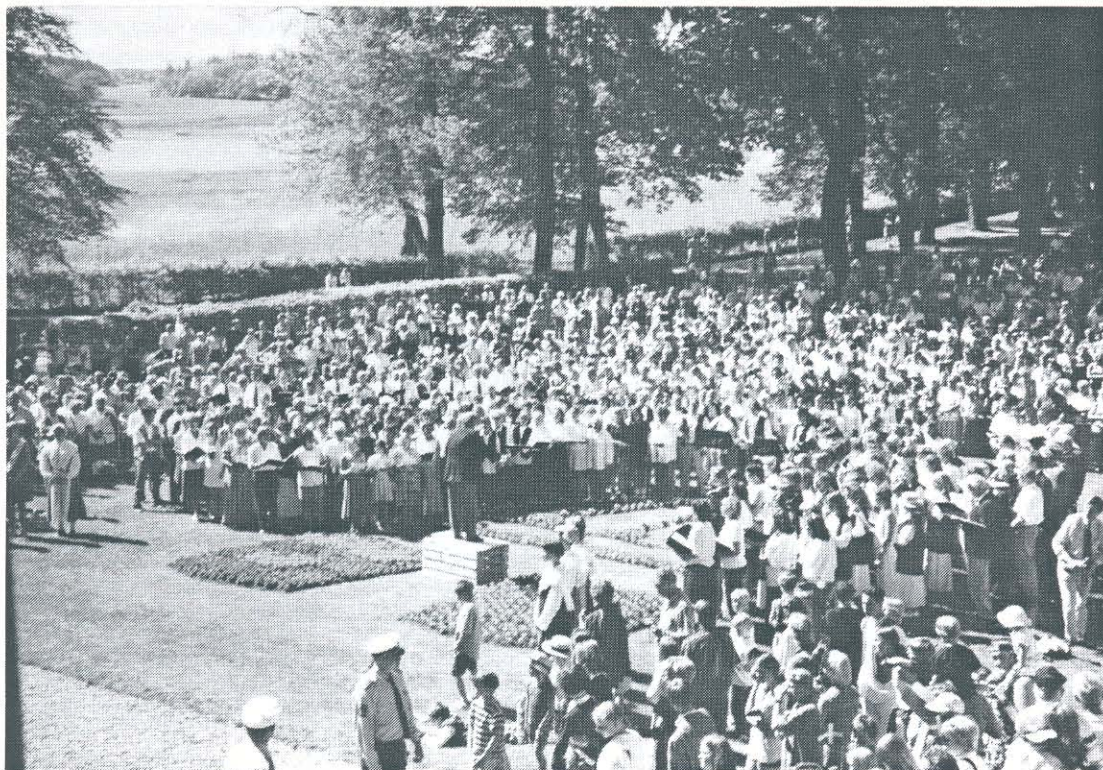
Folk kom i långa rader. Vår tombola var uppställd och välfylld med de finaste vinster vi hade kunnat få tag på. Karamellstrutarna gick åt "som smör i solsken". Spelmän, Idlaflickor med sina bollar, körer och solister var på plats. Ridklubben Hubertus med ponnyridning, dressyrridning, Järna Folkdansgille dansade av hjärtans lust i den ljuvliga sommarvärmen på den välvårdade gräsmattan.

Klockan 14.00 anlände Deras Majestäter Konungen och Drottningen, de åkte direkt ned till de Ekologiska Dammarna, som byggts i anslutning till Häggånsviken. Här förrättade Konungen invigning av desamma. Reningsverket är mycket varligt och vackert byggt, och ger en fin avslutning av parken ner mot viken.

Efter detta besåg Kungaparet Orangeriet, samt åkte med häst och vagn fram till slottet, där folkmassan hade samlat sig. Körerna var på plats för en gemensam sångarhyllning till kungaparet, som stod på balkongen och tog emot hälsningen. Många var de som passade på att fotografera och det var då vår fotograf Raol Kring blev "hovfotograf" och fick äntra pressläktaren. Krögaren på Vårdshuset hade fullt upp att göra och mycket klirr i kassan.

Dansen på bryggan om kvällen, tråddes till Näckrosornas trio, med ganska god anslutning.

1400 bilar parkerade i parken och kringliggande parkeringar. 10 kr per bil till Idrottsföreningen. Arbetsamt var det, men ett fint minne. Som kulturinslag kan inget vara finare. Nyktert och städat. Tack alla besökare för att ni inte skröpade ner i parken. Detta har rosats i LT och SN, genom föreningens försorg.

Kunglig sångarhyllning "under balkongen"

Foto Gunilla Follin

En av aktiviteterna på Tullgarnsdagen

Dressyridning på f d Tennisplanen, Sigrid Bergåkra

Foto Raoul Kring

Hemvändardagen den 7 september

Traditionsenligt firade vi denna dag första söndagen i september. Södertälje spelmannslag med 7 spelmän var engagerade, för att förhöja stämningen, både i kyrkan och senare i Hembygdsgården. I kyrkan spelades musik som var komponerad av Hölö och Mörköspelmän, troligen födda före sekelskiftet. Kyrkoherde Susanne G. Morell höll predikan. Organist för dagen var nyanställda Alvar Almqvist. Under gudstjänsten föll ett kraftigt regn, men då vi lämnade kyrkan i gåsmarsch till Äppelbo gånglåt, sken solen på oss alla. Kyrkkaffet var serverat i Hembygdsgården och de som inte fick rum kring borden, fick gå upp till skolhuset. Där fanns för dagen tre utställningar att bese. En utställning av lapptäcken, kuddar och andra saker i stora skolsalen, och i Blå salen akvareller av Stig Carlsson, samt fotomontage av Raoul Kring från bl a Tullgarnsdagen. Minst 100 personer gästade oss, det kunde vi räkna ut av de kvarvarande bullarna att döma.

Raoul Kring monterar sina bilder Foto GF

Hemvändardagen

Lapptäckesutställning, Kerstin Stenberg, t v

Foto B Stenberg

Höstvandring 4 oktober

Disig och lite tung var morgonen, då vi skulle ut på vår planerade höstvandring, men när vi samlades vid Idala så skingrades molnen och solen lyste över oss och över Mörkö. Vi började med att färdas till Gåsta. Där har Hörningsholms godsförvaltning ställt ett magasinsutrymme till L R F's förfogande. Då arrendator Edvin Pettersson upphörde med arrendet skänktes en del inventarier till Mörköbönderna, för att bevaras åt eftervärlden. Det var dessa vi skulle titta på. Inventarierna alltså ej bönderna.

Här finns bland annat så gott som alla inventarier till en smedja, samt en hel del fiskeredskap. Det är föreningen Hölö-Mörkö L R F som är ägare till dessa saker.

Vi vandrade sedan vidare till gravfältet mellan Gåsta och Ekeby. Här på höjden finns en stensatt grav, troligen kungagrav, en skeppssättning, ganska medfaren av de djur som varje sommar går här och betar. Även en del plundrade gravar finns här. Vandrigen fortsatte sedan från Ekeby, upp mot skogen. Vi besökte den märkliga trappan, som är en naturlig bildning. 16 st trappsteg av ganska vanliga mått, lätta att gå i. Trappan kallas Munkens trappor, men efter vilken munk den kallas så, vet vi inte. Så fortsatte vi med svampplockning utefter en stig som leder till Smedstorp. Kring den lilla stugan som smeden bodde i för 60 år sedan, samlades vi för dagens kafferast.

Alfons berättade spökhistorier för oss. Dem hade han hört under sin uppväxttid på Mörkö. "Smeden slog med sin slägga under mörka nätter, fast det inte fanns någon i smedjan". Här finns ännu en stuga där jordbrukaren, torparen, bodde. Båda stugorna är nu bebodda sommartid av fritidsfolk.

Promenaden gick vidare till Västra Smedstorp, vilket har funnits långt tillbaka, nu är där bara ruiner. Man kan se grundstenar efter lagugårdsbyggnaden och bostadshuset. Alldeles intill finns en nyligen rest mast, vilken betjänar den moderna teknik som ingår i våra sladdlösa telefoner. Tänk om Västra Smedstorparen kunde se den, då skulle han undra, vad man kunde utnyttja den till. På återvägen till bilarna gick vi förbi en vattensamling utmed vägen, den väckte frågor. Vattnet i den var smutsigt. Den finns på Ekeby ägor, och eftersom Alfons, som var vår gruppleddare, är född på Ekeby, kunde han berätta, att då han var liten brukade stortvätten sköljas och klappas där. Vattnet var då rent och fint. Sådant vatten skulle man vara mycket aktsam om. Det behövdes till livsuppehållet. Man hade då inte börjat ta av grundvattnet. Ja en sådan här liten promenad väcker många tankar. Alla 25 deltagare var mycket nöjda med dagen.

Interiör från Gästamagasinet. Obs! Björnsaxen

Foto Raoul Kring

Bussutflykt den 14 oktober

En lärorik och spännande utflykt till Livrustkammaren hade lockat ca 23 personer. Vädret var soligt men kyligt. Från bussen kunde vi beundra de många färger som lyste från buskar och träd. Vi åkte med Hölö Trafik, och Madde körde oss ända fram till vårt resmål. Där fick vi gå in på gruppbiljett och en liten söt dam guidade oss trevligt och kunnigt. Vi såg många fina kungavagnar, och tänkte då på våra egna vagnar i Hembygdsgården. Dessa som vi stod framför var guldbelagda och hade "förfäma" historier bakom sig. Ingen av dem var tillverkade i Sverige utan beställda från Frankrike bl a. Våra vagnar har varit i tjänst på Hörningsholm och vid Sund i Hölö. Gustaf den II Adolfs häst, hans kläder och många fler minnessaker från våra kungars liv och leverne fanns samlat i utställningsmontrar till beskådande.

Öppet hus den 5 november

Denna kväll drog mycket folk, ca 70 personer. Vi hade ett mycket intressant ämne att bjuda på. Ur den boksamling som vi övertagit från Hölö kyrka och församling, visades ett flertal verk. Böcker med utgivningsårstal från 1700- och 1800-talet. Den gamle omtalade prosten *Scharffs handstil* och signatur förekom i många sammanhang. *Notböcker* med *nottecken* att spela på *psalmodikon* fanns också med. Bo Roos hade

anskaffat sådana instrument och framförde musik på ett av dem. Hölö-Mörköorganisten Alvar Almkvisth, tillsammans med delar av kören Opus, sjöng psalmer efter gamla melodier. Olle Eriksson visade bilder och berättade ur de gamla kungörelseböckerna.

Julmarknad på Hörningsholm den 13 december

I år var vädrets makter inte nådiga mot besökarna och utställarna på julmarknaden. Några plusgrader, duggregn och snålblåst höll i alla fall inte besökarna borta från evenemanget. Bland vackert arrangerat julpynt, hemslöjd, rökta rådjursbogor och stekar, landsägg och honung, trivdes man. Allt "hemmagjort" från orten. I kaffestugan värmdes kalla fötter och händer, och inombords värmdes man sig med någon varm dryck. Hembygdsföreningen hade ordnat med en *liten skärmställning, collage över det gångna året*, samt huvudattraktionen, *mikrofilmvisning* från en husförhörslängd från Mörkö. Syftet var att visa hur en släktforskare går tillväga när "**man söker sina rötter**". Intresset var stort och frågorna många, om varifrån man kan få fram dessa uppgifter. *Var, om inte i Hembygdsföreningen*. Ett 50-tal personer besökte oss.

HÖLÖ MÖRKÖ HEMBYGDSFÖRENING

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 1997

Styrelsen för Hölö Mörkö Hembygdsförening får härmed avge följande verksamhetsberättelse för 1997, vilket är föreningens 22:a verksamhetsår.

STYRELSE mm

Styrelsen har sedan årsmötet den 20 mars utgjorts av följande personer:

	Ordinarie		Suppleanter
Ordförande	Carl-Eric Jonsson	Sekreterare	Gudrun Andersson
Vice Ordf.	Karin Davidsson		Vera Gustafsson
Kassör	Walter Andersson		Enar Gustavsson
Ledamöter	Alfons Davidsson		Lena Kraft
	Torsten Eriksson		Hugo Kimsjö
	Gunilla Follin		Leif Åke Olsson
	Faye Heinonen		Maj Petersson
	Ankie Schipper		Barbro Söderström
	Louise Thor		
Revisorer	Lars Eriksson		Tore Andersson
	Bertil Gustafsson		Mait Jacobsson
Valberedning	Gun Andersson		Sven-Erik Andersson
	Margareta Björklund		Anna-Lisa Drevinger
	Tore Ericsson		Anna-Lisa Eriksson

Styrelsen har under 1997 haft 10 protokollförda möten.

KOMMITTÉER

Redaktionskommitté	Dokumentation och foto	Utställningar	Lotterier
Gunilla Follin	Gunilla Follin	Louise Thor	Vera Gustafsson
Karin Davidsson	Maj Petersson	Ankie Schipper	Faye Heinonen
Maj Petersson			
Gudrun Andersson			
	Studieledare	Presskontakt	Värdinna
	Alfons Davidsson	Karin Davidsson	Maj Petersson

MEDLEMMAR

Föreningen hade vid årsskiftet 620 medlemmar fördelade på 345 familjer. Årsavgiften har varit 75 kronor för enskild medlem och 100 kronor för familj.

AKTIVITETER

Årsmötet hölls i Kyrkskolan den 20 mars med ca 90 av föreningens medlemmar närvarande. Efter årsmötesförhandlingarna höll greve Carl G:son Bonde ett uppskattat och intressant föredrag om Hörningsholms historia med början på 1300-talet och fram till nutid.

Vårvandringen den 19 april med ett flertal deltagare gick till Charlottenborg, Tösta och Gryt, där det tidigare legat ett par gårdar. Dessutom besöktes Nyhagen.

Gökottan den 8 maj, Kristi Himmelfärdsdag, gick av stapeln på Oaxen med ca 35 deltagare.

Tullgarnsdagen den 7 juni blev en stor succé, underbart väder, besök av Kungen och Drottningen samt en mångtusenhövdad publik.

Hemvändardagen den 7 september hade ca 100 besökare. På programmet stod tre utställningar; lapptäcken av Kerstin Stenberg, foton av Raoul Kring och akvareller av Stig Carlsson. För musiken svarade Södertälje Spelmanslag.

Höstvandringen den 4 oktober vid Gåsta på Mörkö samlade ca 25 personer. Vädret var vackert och lockade till svampplockning. Det gamla magasinet med dess jordbruksinventarier besågs liksom torpgrunden vid Västra Smedstorp.

Öppet Hus den 5 November samlade ett 50-tal personer. De gamla böckerna från 1700- och 1800-talet, som kyrkan överlätit, ställdes ut. Kantor A Almkvisth sjöng ur gamla noter tillsammans med sånggruppen Opus och Birgitta och Bo Roos demonstrerade och spelade på psalmodikon. Olle Eriksson berättade och visade bilder ur de gamla kungörelseböckerna. Ett mycket stort arbete med att ta tillvara de kulturhistoriskt vädefulla böckerna har nedlagts av Carl Eric Jonsson och Olle Eriksson.

Vid **Hörningsholms Julmarknad** deltog vår förening med en skärmställning samt mikrofilm på husförhörslängder från Mörkö.

STUDIEVERKSAMHET

Studiecirkel i hembygdskunskap har letts av Enar Gustavsson. Den har bl a resulterat i den mycket uppskattade skriften "Tegeltillverkningen i Hölö-Mörkö", som redan är tryckt i en andra upplaga.

Studiebesök på Livrustkammaren samlade 23 deltagare som bl a besåg gamla landåer och vagnar under sakkunnig guidning.

En **Gärdesgård** runt Hembygdsgården har, i form av studiecirkel i Vuxenskolans regi, börjat byggas av ett antal föreningsmedlemmar. Materialet har skänkts av Torekällberget. Alfons Davidsson har varit cirkelledare och sakkunnig.

KYRKSKOLAN

Under året har, främst genom ordförandens försorg, ett flertal kontakter tagits med politiker och andra företrädare för kommunen beträffande föreningens fortsatta verksamhet i Kyrkskolan. Detta har bl a lett till att kommunen tills vidare skrinlagt sina planer på att sälja fastigheten på öppna marknaden. Därför har vi, med visst bistånd från kommunen, kunnat starta ett omfattande renoveringsarbete på huvudbyggnaden. Med hjälp av duktiga ALU-arbetare har vi utfört yttre målning (kalkning) som kommer att slutföras under våren. Dessutom pågår bl a arbetet med målning av stora skolsalen samt tillverkning av ny ytterdörr.

EKONOMI

Beträffande föreningens ekonomi hänvisar vi till bifogade resultat- och balansräkning som visar ett överskott för året på 5 436 kronor och en behållning på 50 381 kronor.

ÅRSKRÖNIKAN

Liksom alla år tidigare har vi även för 1997 utgett en årskrönika där flera föreningsmedlemmar bidragit med intressanta artiklar rörande både forntid och nutid i Hölö Mörkö. Krönikan innehåller också flera referat från ovan nämnda aktiviteter. Dessutom har Carl Eric Jonsson i "Ordföranden har ordet" gett sin syn på verksamheten.

Hölö Mörkö i februari 1998

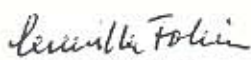

Carl Eric Jonsson

Karin Davidsson

Walter Andersson

Alfons Davidsson

Torsten Eriksson

Gunilla Follin

Faye Heinonen

Anki Schipper

Louise Thor

Revisionsberättelse

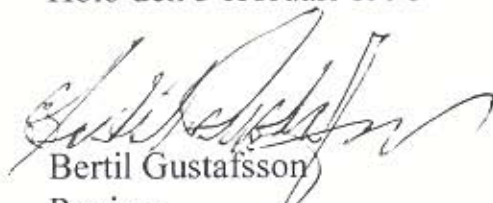
Undertecknade som valts till revisorer i Hölö-Mörkö Hembygdsförening får härmed avge följande berättelse över föreningens förvaltning under tiden 1/1 -31/12 1997.

För fullgörande av vårt uppdrag har vi gått igenom föreningens kassabok, granskat inbetalningar och utbetalningar, kontrollerat föreningens postgiro samt tagit del av protokoll.

Efter årets överskott på kronor 5 436 uppgår föreningens behållna förmögenhet till kronor 50 381.

Den av oss företagna revisionen har inte givit anledning till anmärkning, varför vi tillstyrker att styrelsen beviljas full ansvarsfrihet.

Hölö den 5 februari 1998

Bertil Gustafsson
Revisor

Lars Eriksson
Revisor

Redaktören tycker till

Det har gått ytterligare ett år. Krönikan har fått ett ansikte även denna gång. Till att börja med har redaktionen sina funderingar om innehållet. Jag som skriver i denna stund hade faktiskt inte en aning om, till att börja med, vad som komma skulle, och vem som var villig att inkomma med "alster". Efter förfrågningar och uppslag från olika personer, löser sig problemet till sist. Antalet sidor och dess innehåll säger en hel del. Tack alla "givare"!

Vad skriver vi om?

Ingen speciell inriktning, helst inga favoritämnen utan allmänt hållet innehåll. Det är klart att just nu är föreningen fullt upptagen med renovering och reparation av lokalerna, så lite favoritskap har det nog blivit i år. Jag hoppas dock att detta kommer alla till del. Inte minst för kommande generationer, som kanske tackar oss för vår insats när vi själva inte kan ställa upp längre. Det har ju visat sig att all **dokumentation** som vi kan åstadkomma, är ett **värdefullt minne** för kommande generationer. Så ock vår **Årskrönika** som innehåller mycket av flydda dagar blandat med det som händer idag i vår bygd.

Tack alla "givare" och "idékläckare", som sett till att jag haft en intensiv tid framför datorn. Sanningen att säga, så har dessa veckor med klippa och klistra, gett mig vissa associationer till andra personer med likasinnad läggning.

Det är inte lätt för amatörer att ge sig in i "tidningsbranschen", och försöka se "proffsiga ut". Men jag tycker att vi lyckats ganska bra även i år med vårt uppdrag. *Vi kommer igen.*

Övning ger färdighet

Gunilla Follin

TULLGARNSDAGEN 1998

Från sekelskiftet

Foto: Elly Andersson, Trosa

Program för
”Tullgarnsmusik i försommaren”

Söndagen den 7 juni

11.00 -- 16.00

Uppträdande under dagen:

Körer Trubadurer Sångare Spelmän Musikkårer
Dressyrridning m fl aktörer

Spelplatserna är förlagda till:

Slottet - Stallet - Orangeriet - Lövteatern - Borggården - Parken - Vårdshuset

OBS! Kvällsdansen på bryggan inställd denna dag
(senarelagd till den 25 juli)

Förevisning/guidning av slottet (ändrad regel)

Vårdshuset håller öppet som vanligt

För den som vill, ta med **matkorg**.

Parkeringsavgift: 20:- (gäller hela dagen)

*Vi hälsar alla välkomna till en trevlig dag i sångens och musikens tecken på **Tullgarn***

Arrangörer:

Hölö-Mörkö Hembygdsförening Slottsförvaltningen Statens Fastighetsverk
Annonsering om Tullgarnsdagen se orts- och dagspress